

Література:

1. Glasgow Climate Pact. United Nations Framework Convention on Climate Change URL: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop26_auv_2f_cover_decision.pdf (дата звернення 20.11.2021).
2. The Global Risks Report 2020. *Insight Report. 15th Edition of the World Economic Forum's*. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf (дата звернення: 3.02.2020).
3. UN Climate Action Summit 2019. UNITED NATIONS. URL: https://www.un.org/en/climatechange/un-climate-summit-2019.shtml?fbclid=IwAR1D3G_JMpbF4H_8BLKhiy4juaTnQ64e0MOYdAhB WaxiQqCauLFVuiPX7zM (дата звернення: 19.11.2021).
4. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення 17.11.2021).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА І СПЕЦИФІКА ПОЛЬСЬКОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Матвійчук О. В.

кандидат економічних наук,

*завідувач кафедри загальнотеоретичних правових дисциплін
Рівненського інституту Київського університету права НАН України
м. Рівне, Україна*

Аналіз цивільно-правової традиції європейських країн у контексті історичного законотворчого і правозастосовного цивільно-правового досвіду Польщі, у складі якої перебували українські етнічні землі, має важливе практичне значення на шляху європейської інтеграції нашої країни. Такі дослідження необхідні для ефективного процесу гармонізації українського цивільного законодавства із цивільним законодавством держав Європейського Союзу.

Основним джерелом цивільного права в Польщі є Цивільний кодекс[1] 1964 р. До його ухвалення в Польщі не існувало єдиного для всієї країни Цивільного кодексу (діяли Закон від 18 липня 1950 року про загальні положення цивільного права, Декрет про речове право 1946 р, Зобов'язальний кодекс 1933 р.). При цьому, маємо наголосити, що на відміну від України часів СРСР у Польщі періоду соціалізму зберігався інститут приватної власності, а також деяка свобода приватного

торгового обороту. Водночас, головним напрямком реформи цивільного і торгового права, що проводилася з кінця 1980-х рр. була ліквідації існуючих обмежень підприємницької ініціативи і майнових прав особи і створення правової бази для сучасної ринкової економіки.

Варто відзначити, що основні принципи регулювання господарської діяльності були відображені і в Конституції РП від 2 квітня 1997 р. [2]. Так, відповідно до ст. 20 Основного закону, основу економічного устрою Польщі становить ринкова економіка, що спирається на свободу господарської діяльності та приватну власність. Конституція проголошує принцип рівності в політичному, громадському та економічному житті (ст. 32-33). Важливим для розвитку сфери цивільно-правових відносин є закріплення в Конституції Польщі основних положень про право власності. Так, ст. 64 проголошує можливість для кожного володіти правом власності та іншими майновими правами, рівний захист права власності та можливість обмеження права власності лише шляхом прийняття спеціального закону, не порушуючи сутності права власності. Органи публічної влади мають здійснювати охорону інтересів споживачів, користувачів та наймачів від дій, що загрожують їх здоров'ю, життю і безпеці (ст. 76). Конституція Польщі встановлює основи взаємної відповідальності держави і підприємця [2].

Крім того, зміни Цивільного кодексу збіглися в часі з відновленням, після п'ятдесяти років, територіального самоврядування у Польщі, а також початком процесу приватизації та його правового врегулювання. Основною метою законодавчих нововведень цього періоду було припинення зв'язків окремих суб'єктів з певними привілеями права власності та ідеологізацією цивільно-правових відносин та відновлення правових інструментів, які надають можливість обміну товарів і послуг на основі принципів ринкової економіки [3].

Чинний Цивільний кодекс Польщі побудований за принципом класичної пандектної системи, при якому виділяється загальна та особлива частини (речове право, зобов'язальне право, сімейне право, спадкове право). Отож Книга Перша «Загальна частина» (ст. 1-125) включає норми про правосуб'єктність учасників цивільних правовідносин, «майно» (речі), угоди, терміни і строки позовної давності. Своєю чергою Книга Друга «Власність та інші речові права» (ст. 126-352) поряд з правом власності охоплює поняття «вічне користування», «обмежені речові права» (сервітути, заставу тощо) і володіння. Книга Третя «Зобов'язання» (ст. 353-921) включає загальні положення (в свою чергу розділені на норми, загальні для всіх видів зобов'язань, договірних зобов'язань, укладення господарських договорів і зобов'язань, що виникають з безпідставного збагачення і «недозволених дій»), а також правила про окремі види договірних зобов'язань. Нарешті Книга

Четверта Цивільного кодексу Польщі називається «Спадкування» (ст. 922-1088) і її норми врегульовують відповідний тип правовідносин.

Варто зазначити, що система цивільного права Польщі належить до центральноєвропейської системи цивільного права. Помітну роль у формуванні цієї системи цивільного права зіграв опосередкований характер рецепції римського права. Тут вона відбувалася шляхом запозичення ідей і рішень із законодавства західноєвропейських країн, де цей процес базувався на вивченні й аналізі першоджерел і засвоєнні в такий спосіб «духу римського права» [4]. Вказана система формувалася паралельно з романською і німецькою системами цивільного права, унаслідок чого має низку загальних рис, як з першої, так і з другої. Наприклад, іпотека розглядається як речове право; з французького цивільного права в польське перейшов специфічний інститут узуфрукту (право користування чужим майном з правом вилучення доходів від нього, але з умовою збереження його цілісності і господарської приналежності.), а також концепція володіння як самостійного цивільно-правового інституту тощо.

Крім того, майнові та особисті немайнові відносини у багатьох західних країнах врегульовано двома кодексами права – цивільним та торговим. Це так звана дуалістична система приватного права. Вона існує у західних країнах континентальної Європи, а також у країнах, що рецепіювали західноєвропейські правові моделі, що зокрема характерно і для Польщі. На відміну від західноєвропейських систем права, відсутнім є розподіл права на публічне і приватне, а в цивільному праві істотна увага приділяється публічно-правовим елементам [5]. Принагідно зауважимо, що основним джерелом торгового права є Кодекс про комерційні компанії [6], ухвалений польським парламентом у вересні 2000 р. і який замінив старий Торговий кодекс 1934 р.

Викладене вище дає підстави стверджувати, що при розгляді цивільного права Польщі необхідно враховувати його особливості, що полягають у співіснуванні і одночасному впливі романської і німецької систем цивільного права, а також наявність у цій системі положень ще радянського законодавства.

Література:

1. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93).
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).

3. Мороз Тереза Восстановление основ гражданского права в Польше после 1989 г. (вопрос права собственности), Repozytorium.uwb, URL: https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/2072/1/BSP_11_2012_Mroz.pdf, (дата звернення: 15.11.2021).
4. Загальна характеристика цивільного права зарубіжних країн, Adhdportal, URL: [http://adhdportal.com/book_834_chapter_6_Lekja_4_Zagalna_karakteristika_ivlnogo_prava_zarubzhnikhkran_\(M.O._Samojjl_ov\).html](http://adhdportal.com/book_834_chapter_6_Lekja_4_Zagalna_karakteristika_ivlnogo_prava_zarubzhnikhkran_(M.O._Samojjl_ov).html), (дата звернення: 15.11.2021).
5. Дзера О. В. Цивільне право України, Weststudents, URL: <https://westudents.com.ua/knigi/478-tsvivne-pravo-ukrani-dzera-ov.html> (дата звернення: 15.11.2021).
6. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz.U. 2000 nr 94 poz. 1037).

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ЯК СФЕРИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ОСНОВИ ПРАКТИКИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ Й ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Микулець В. Ю.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Міжнародного економіко-гуманітарного університету

імені академіка Степана Дем'янчука

м. Рівне, Україна

Утвердження гарантування правового забезпечення екологічної безпеки безперечно є одним з пріоритетних напрямів екологічної політики української держави. Практична реалізація цього стратегічного напрямку діяльності вимагає науково-обґрунтованого й зваженого підходу у сфері регламентування природокористування й природоохоронної діяльності. Своєю чергою, це накладає певні вимоги на наукову громаду, предметом діяльності якої є, зокрема, проблематика у сфері екологічного права. Маємо на увазі забезпечення актуальності й новизни у дослідженнях щодо вказаної царини, що зумовлює необхідність постійної інвентаризації наявних і перспективних питань, що становлять реальний інтерес і значення для ефективного функціонування екологічного права. У зв'язку з означеним, пропонуємо наше бачення